

Čo pohoršilo izraelského rabína na výrokoch pápeža Františka?

Mikuláš Hučko

4. októbra 2021 ✝ Cirkev

Pápež František 11. augusta 2021 vo Vatikáne pokračoval v katechéze listu sv. Pavla Galaťanom, venujúc sa prvým piatim knihám Biblie, známym v hebrejčine ako Tóra. Pritom vyslovil vety, ktoré vrcholne pobúrili izraelského rabína, *Ratzona Arusiho*, predsedu Komisie Vrchného rabinátu Izraela pre dialóg so Svätou stolicou do takej miery, že poslal do Vatikánu list, v ktorom vyjadril znepokojenie nad pápežovými výrokmami a žiadal o ich vysvetlenie.

Zdroj: Flickr

Čo ho tak pobúrilo?

Pri uzatváraní zmluvy s Izraelom im Boh ponúkol Tóru, Zákon, aby mohli pochopiť jeho vôľu a žiť v spravodlivosti. V tej dobe bol takýto zákon potrebný, bol to obrovský dar, ktorý Boh dal svojmu ľudu. (...)

Zákon však nedáva život, neponúka naplnenie zaslúbenia, pretože nie je schopný ho naplniť. Zákon je cesta, ktorá vedie k stretnutiu. Pavol používa slovo, neviem, či je v texte, veľmi dôležité slovo: **zákon je „pedagóg“ ku Kristovi**, pedagóg k viere v Krista, teda učiteľ, ktorý ťa vedie za ruku k stretnutiu (porov. Gal 3,24). Tí, ktorí hľadajú život, musia hľadiť na zaslúbenie a jeho naplnenie v Kristovi.

„Pápež prezentuje kresťanskú vieru nielen ako nahradenie Tóry (čiže Zákona), ale tvrdiac, že Tóra (čiže Zákon) už nedáva život, **naznačuje, že židovská náboženská prax je už prekonaná!**“ napísal pohoršený Arusi a vyvodil záver, že: „V skutočnosti **ide o prejav pohrdania Židmi a judaizmom**, o ktorom sme si mysleli, že ho Cirkev už úplne zavrhla.“

Pán rabín vyjadruje svoje **znepokojenie nad učením Katolíckej cirkvi**, podľa ktorého Zákon nemôže nikoho ospravedliviť, lebo všetci sme zhrešili, iba viera v Ježiša Krista, hoci by ho mal adresovať sv. Pavlovi, ktorý napomínal: „Vy, čo chcete byť ospravedlnení zo Zákona, odtrhli ste sa od Krista, vypadli ste z milosti.“ (Gal 5,4)

Prečo to rabína pohoršuje? Prečo TOTO považuje za prejav pohrdania Židmi? Ako sa dopracoval k tomu, že napísal list očakávajúc, že bude braný vážne? Pán rabín nadväzuje na plody medzináboženských stretnutí a dialógov, vďaka ktorým za posledné desaťročia naozaj došlo k posunu vo vnímaní židovstva zo strany cirkevnej hierarchie, duchovenstva i mnohých veriacich, ktorí dnes evanjelizáciu Židov považujú za nepotrebnú, ba škodlivú, za prejav akéhosi „katolíckeho fundamentalizmu“.

Čiastočne som sa o tom už zmienil v článku *Sú dnešní židia Božím vyvoleným národom?*, kde som citoval neuveriteľné tvrdenia nachádzajúce sa v dokumente *Úvahy nad teologickými otázkami týkajúcimi sa vzťahov medzi katolíkmi a židmi* pod názvom *Lebo Božie dary a povolanie sú neodvolateľné (Rim 11, 29)*, vydaných Komisiou pre náboženské vzťahy so židmi a podpísaných kardinálom Kurtom Kochom.

To posledné, čo o tomto texte rímskych teológov možno povedať, je to, že zostáva verný učeniu apoštola pohanov. Naopak, zdá sa, že je bezprecedentným rozchodom so stáročnou tradíciou Katolíckej cirkvi. Nečudo, že publikácia vyvolala veľký záujem svetových médií, ktorí už dávno nevenovali toľko pozornosti prejavom katolíckeho hierarchu, najmä preto, že tentoraz kardinál Kurt Koch a rabín David Rosen na konferencii prezentovali obsah dokumentu *spoločne*. A všetci správne zdôrazňovali **revolučné** prvky novej náuky.

Ktoré to sú?

- 1) Spásonosná úloha Izraela sa neskončila v staroveku, židia nepotrebujú prijať Krista, pretože majú platný a neodvolateľný zmluvný vzťah s Bohom, čiže môžu byť spasení aj bez vyznania Ježiša Krista ako Mesiáša Izraela a Božieho Syna, a toto je vraj „z teologického hľadiska **mimo diskusie**“.
- 2) Tragické udalosti šoa (holokaust) boli výsledkom stáročného antisemitizmu a antijudaizmu zo strany kresťanov, ktorí boli plní predsudkov voči židom, krivdili im a pohrdali nimi a pokiaľ to aj nerobili, minimálne nekládli dostatočný odpor proti týmto hanebným zločinom, čiže akoby Hitler iba dovŕšil to, pre čo Cirkev dvetisíc rokov vytvárala predpoklady.
- 3) Cirkev nechce podnecovať k misionárskemu úsiliu zameranému na obrátenie židov.

Hoci v úvode sa píše, že „text nie je dokumentom učiteľského úradu Cirkvi ani záväzným učením Katolíckej cirkvi, netreba si robiť ilúzie: je prejavom myslenia väčšiny hierarchov.

Ako je však možné, že prakticky po 1900 rokoch sme svedkami aktívnej snahy prehodnocovať otázky, v ktorých sv. Ján Zlatoústý, sv. Tomáš Akvinský, sv. Ján Bosco, sv. Maximilián Kolbe, všetci pápeži i koncily mali vždy úplne jasno?

Tento proces má svoju históriu, ktorú sa pokúsim v ďalšom texte aspoň stručne zhrnúť, hoci materiálu na ňu by bolo na celú knihu.

Zdroj: wikimedia commons

Podme pekne po poriadku:

Po skončení II. svetovej vojny Cirkev bola prakticky jedinou inštitúciou, ktorá v morálnom zmysle z nej vyšla víťazne. Pius XII. bol pápežom, ktorý verejne požadoval dodržiavanie prirodzeného zákona a všeobecných ľudských práv. O jeho vianočnom rozhlasovom príhovore v roku 1940 *New York Times* s uznaním uviedol, že pápež sa zasadzuje aj za práva prenasledovaných Židov.

K zmenám začalo postupne dochádzať v 50. rokoch minulého storočia. Prelomovým bolo stretnutie pápeža Jána XXIII. s Julesom Isaacom, židovským spisovateľom, mysliteľom a historikom, ktorý počas vojny prišiel vo Francúzsku o celú rodinu. Možno práve to dodalo jeho názorom na kresťanstvo, ktoré dôsledne hlásal od 40. rokov 20. storočia, mimoriadnu váhu. Podľa Isaaca, ktorý – ako sa usudzuje – presvedčil Jána XXIII., mal antisemitizmus 20. storočia, ktorý viedol k šoa, pôvod v údajnom kresťanskom „učení pohrdania“. Áno, tým, ktorým argumentoval aj pohoršený izraelský rabín Ratzon Arusi.

Isaac sa vo viacerých svojich knihách snažil ukázať, že nepriateľstvo voči Židom bolo zakódované na stránkach Nového zákona a vďaka tomu zostalo natrvalo zapísané do učenia Cirkvi a stalo sa súčasťou jej liturgie, cirkevného umenia, rétoriky a literatúry. Preto podľa neho existuje reťazec príčin a následkov, ktorý spája prvých Ježišových učeníkov a antisemitov 20. storočia. (!)

Podľa tejto úvahy, ktorú si podľa Isaaca začal osvojovať stále väčší počet kresťanských teológov, **sa dejiny Cirkvi stávajú jednou z veľkých sérií nešťastí, zločinov a katastrof, kresťania sa stávajú rozsievачmi historickej nenávisti a Židia ich nevinnými, bezmocnými obeťami.** Konečným výsledkom takéhoto cirkevného prístupu bolo objavenie sa netvora, šelmy Adolfa Hitlera. „*Niet divu, že pokrstený katolík Hitler mohol povedať, že on iba dokončil úlohu cirkvi,*“ napísal anglikánsky teológ Kenneth Cracknell. Mimochodom, je ťažké uveriť, že niekto môže vážne citovať nemeckého zločinca a vidieť v ňom potvrdenie údajných zločineckých sklonov kresťanov.

Rovnaký jav sa začal objavovať aj v čoraz väčšom počte ľavicových intelektuálnych kruhov. Stačí sa pozrieť na knihy napr. Adorna Horkheimera z Frankfutskej školy, ktorý dialekticky uvažoval, že najväčšou hrozbou pre ľudstvo je fašizmus. Fašizmus sa prejavil v holokauste. Čo je podľa týchto mudrlantov základom fašizmu? **Základom fašizmu je autoritárska rodina a náboženstvo. Aké náboženstvo?**

Nemusíme hádať, samozrejme iba kresťanské. Tejto argumentácie sa chytili aj ľavicoví intelektuáli, liberálni populisti s obrovským vplyvom na mentalitu verejnosti, a ich posolstvo bolo veľmi jednoduché: všetko kresťanské treba zásadne zmeniť!

Tretím faktorom, ktorý vysvetľuje všetko, čo sa stalo, **je neexistencia alebo veľmi slabý odpor voči tomuto naratívu.**

Holokaust sa teda stal jedným z nástrojov, ktorým sa malo zmeniť, úplne prebudovať európske a západné vedomie. Pritom treba rozlišovať medzi **náboženstvom holokaustu** či **ideológiou holokaustu** alebo **mytológiou holokaustu**, od samotného holokaustu. **Holokaust je objektívna historická udalosť, teda obludné masové vraždenie a masová genocída židovského národa, ktorú spáchali nemeckí nacisti v masovom meradle.** Nikto rozumný to nemôže a ani nechce spochybňovať. A v nijakom prípade zľahčovať.

Naproti tomu **ideológia holokaustu** či **náboženstvo holokaustu** je postavené na tejto udalosti, ale **obsahuje úplne nové a ďalšie čisto ideologické obsahy.** Ktoré?

Poľský publicista Pawel Lisicki ich v knihe *Krew na naszych rękach?* charakterizuje nasledovne:

Po prvé: Táto ideológia alebo toto náboženstvo tvrdí, že **zločin holokaustu bol zločinom absolútne neporovnateľným s ničím iným v dejinách.** To znamená, že má nadhistorický, metafyzický, takmer parasakrálny charakter. Nech už sa pod pojmom jedinečný myslí čokoľvek, tento zločin sa preto nedá s ničím iným porovnať.

Po druhé: Židia boli absolútne špecifickou kategóriou obetí, a to, že: boli úplne nevinní, to znamená, že sa na to, čo sa stalo, nesmieme pozeráť napríklad analýzou vplyvu alebo súvislostí medzi činmi alebo správaním jednotlivých židovských vodcov alebo židovských politikov alebo tým, čo bolo súčasťou niektorých židovských aktivít, ale výlučne iba ako absolútne obeť.

Po tretie: Tento zločin nebol výsledkom určitého historického kontextu, napríklad, že Hitler sa dostal k moci v roku 1933, že ho podporovali Nemci, ktorí žiadali pomstu za prehratú prvú svetovú vojnu, že v skutočnosti židovské kruhy alebo Židia vlastnili značnú časť kapitálu alebo že Hitlerovo radikálne správanie sa dalo vysvetliť jeho reakciou na komunistickú hrozbu, keďže medzi komunistickými vodcami od najranejšieho obdobia pôsobenia či konca 19. storočia bolo mnoho Židov komunistov a toto spojenie tzv. židoboševizmu, židokomunizmu bolo dôležitým faktorom, ktorý poháňal Hitlerove zločiny a radikalizmus, ako aj vzor, ktorý Hitler čerpal z konania komunistov.

S týmito aspektmi sa však neslobodno zaoberať! Akýkoľvek pokus opísať skutočnosť týmto spôsobom by bol formou **relativizácie zločinu**, a preto sa treba zaoberať úplne iným fenoménom, a to tým, že holokaust bol **výsledkom dlhého vývoja západoeurópskej civilizácie.** Preto sa všetci, všetky národy, v tej či onej miere, či sa nám to páči alebo nie, podieľali na tomto zločine.

Inými slovami, nemáme do činenia s fenoménom, ktorý možno opísať v rámci určitého historického kontextu a vnímať ho ako zločin spáchaný v polovici 20. storočia, prípadne už na začiatku 20. storočia, ako dôsledok súvislostí medzi konkrétnymi historickými udalosťami, **ale iba ako dôsledok civilizačného vývoja Európy.** Práve tento tretí bod robí **všetky národy** Európy vinné a zodpovedné.

Keďže máme do činenia s takýmto obludným zločinom, ktorý je výsledkom stáročí vývoja, vyvstáva otázka: Odkiaľ sa tento vývoj vzal? Odpoveď dáva štvrtá téza, podľa ktorej na samom začiatku tohto kriminálneho antisemitizmu, ktorý vraj neskôr viedol k holokaustu, čiže k masovému vraždeniu Židov, stojí Cirkev, stojí

Evanjelium, stojí Nový zákon, pretože od samého začiatku v **Evanjeliách, v opisoch umučenia podľa sv. Marka a sv. Matúša a sv. Lukáša a najmä sv. Jána vraj nachádzame semienka nenávisti voči Židom**. Nenávisť voči židovskému národu podľa tejto absurdnej teórie rástla, rástla, až kým nepriniesla hroznú úrodu v podobe holokaustu. Je absurdné takto uvažovať, veď teologické odsúdenie judaizmu predsa v žiadnom prípade neznamenal masové zverstvá počas II. svetovej vojny. Podobne nič nenasvedčuje tomu, žeby sa **Hitler, Himmler alebo Bormann pri zavádzaní plánu konečného riešenia akýmkoľvek spôsobom riadili učením kresťanstva**.

Zdá sa však, že vyznávačov *holokaustianizmu* takéto pochybnosti netrápia. Neprekvapuje, že prvým predsedom Komisie pre kresťansko-judaistický dialóg amerického episkopátu bol kňaz Edward H. Flannery, autor knihy *The Anguish of the Jews* (Úzkosť Židov), vydané v roku 1965, v ktorej sa pokúsil opísať dvadsaťtri storočí židovského mučenia. Závety duchovného, verného Isaacovho učeníka, sú jednoznačné. Kresťania musia podľa neho prevziať plnú zodpovednosť za účinky antisemitizmu: tak Cirkev ako aj jej stúpenci „*sa aktívne alebo pasívne podieľali na tejto tragickej histórii a najmä na jej najodpornejšom prejave, holokauste*“.

Keďže sa celá minulosť javí vopred podozrivá, je ľahké ukázať, že jednotlivé presvedčenia a zvyky viedli k tomu istému tragickému a zlovestnému cieľu. Tak napríklad po stáročia opakované učenie, že Cirkev je nový Izrael, ľud Novej zmluvy, ktorý – ako dokonalejší – nahradil Starú zmluvu, **sa stáva v očiach súčasných dialogistov základným kameňom antisemitských predsudkov**. Celé dejiny Cirkvi podľa ich názoru boli otrávené protižidovskou nenávisťou. Preto je dnes pre kresťanov základnou morálnou výzvou zbaviť sa starej batožiny a prijať dedičstvo viny po holokauste.

Zdroj: wikimedia commons

Znepokojujúca modlitba

Je neuveriteľné, ako rýchlo tento proces prebieha. To, čo sa začalo odstránením slova „vierolomný“ vo vzťahu k Židom z Veľkopiatkovej liturgie, sa skončilo vyhlásením, že Židia nepotrebujú obrátenie.

Keď Benedikt XVI. v roku 2008 umožnil širšiemu spoločenstvu veriacich prístup k takzvanej tridentskej omši v latinčine, zároveň pripravil špeciálnu, novú verziu modlitby na Veľký piatok: „*Modlime sa aj za Židov: nech náš Boh a Pán osvieti ich srdcia, aby rozpoznali, že Ježiš Kristus je Spasiteľom všetkých ľudí*.“ V Benediktovej verzii boli z pôvodnej verzie zrušené slová o „slepote“ a o tom, že Židia „sú v tme“, pretože takéto výrazy boli pre Židov považované za urážlivé.

Aj túto modlitbu však odsúdili židovské organizácie na celom svete. „*Považujem to za nie šťastnú reakciu Vatikánu. Je v rozpore s tým, čo robil i medzi židmi rešpektovaný pápež Ján Pavol II.*

Nepotrebujeme, aby sa iné konfesie snažili presviedčať nás o svojej náboženskej predstave,“ povedal napríklad Jaroslav Franek, hovorca Ústredného zväzu Židovských náboženských obcí na Slovensku, pre denník *SME*.

Takže napriek maximálnej Benediktovej snahe nájsť dialogicky prijateľnú formu modlitby, stále to nebolo ono. Pretože ak niekto prosí Boha, aby niekomu osvietil srdce, znamená to, že... je neosvietený. To by znamenalo, že Židia majú neosvietené srdcia, že im niečo chýba, že judaizmu niečo chýba.

Cieľom bolo tiež zaviesť modlitbu v tridentskej omši, ktorá sa od koncilu opakuje vo všetkých katolíckych kostoloch: „*Modlime sa za Židov, ku ktorých predkom Boh hovoril, aby im pomohol rásť v láske k Nemu a vo vernosti Jeho zmluve.*“ **Obsah oboch modlitieb je však v úplnom rozpore.**

Podľa prvého sa kresťania modlia, aby Židia uznali Ježiša Krista za Spasiteľa všetkých ľudí, podľa druhej nič také nepotrebujú. Práve naopak. Možno si myslieť, že **katolíci sa modlia, aby Židia neuznali Ježiša a tým „zostali verní svojej zmluve s Bohom“?** Podľa prvej ich srdce potrebuje osvietenie, podľa druhej sú už osvietené. Podľa prvej majú uznať Ježiša Krista, druhá nielenže nespomína Krista, ale dokonca naznačuje, že láska k Bohu je autentická aj bez Krista.

To, čo sa začalo skromne, seminármi, stretnutiami, nesmelými pokusmi o výmenu spoločných skúseností, sa končí epochálnym prevratom: zverejnením dokumentu, v ktorom sa uvádza, že Cirkev sa zrieka svojho misijného poslania voči Židom.

Všetko to začína do seba zapadať. **Kvôli hrôze holokaustu stratila Cirkev odvahu povedať Židom, že potrebujú spásu skrze Krista.** Akékoľvek náznaky, že židovské náboženstvo nie je úplným a celistvým spásonosným systémom, je považované priam za urážku, za druh antijudaizmu a dokonca antisemitizmu.

V dôsledku toho možno dospieť k záveru, že byť kresťanom dnes znamená zmieriť sa s vlastnou menejcennosťou a vinou. Uznať svoju rozbitú identitu. Tento zvláštny duchovný masochizmus – my kresťania môžeme existovať iba kvôli Židom, náš Kristus má význam, ak s tým Židia súhlasia.

Takéto jednostranné uznanie viny a ustavičné zdôrazňovanie nesúhlasu so všetkými prejavmi antisemitizmu, či už údajnými alebo skutočnými, možno právom považovať za **akt kapitulácie.**

Teraz je ľahké pochopiť, prečo židia tak veľmi oceňujú rozvoj kresťansko-židovského dialógu. Ale odkiaľ pochádza nadšenie kresťanov, ani za svet nepochopím.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/co-pohorsilo-izraelskeho-rabina-na-vyrokoch-papeza-frantiska/>